

BRYGGERIKLUBBEN:s

medlemsblad - 3 - 1994

A Swedish brewery established in 1876

BANCO

Export Guld

Klass III

Enligt Svensk generall hölmskäl från Småland.

BANCO

Werde

BRYGGERIER AKTIEBOLAG

Denna dryck är framställd av bästa råvaror, malt och humle.

Jäsning i öppna kar och långsamt mognande i vår lagerkällare.

*Alkoholhalt max
4,5 vikt % 5,6 vol. %*

*Vörstyrka 12%
Innehåller 33 cl.*

2

- BRYGGERIKLUBBEN -

FÖRENING FÖR SAMLARE OCH BRYGGERIINTRESSERADE

*KLUBBEN BILDADES 1982 OCH BESTÅR AV PERSONER I SVERIGE, DANMARK,
NORGE, FINLAND OCH ISLAND MED ETT AKTIVT INTRESSE FÖR BRYGGERI-
INDUSTRIN*

STYRELSE:

Sören Borgström (ordförande), Uno Lillevars (sekr.)
Björn Harnby (kassör)
Helge Hoff och Ove Grip (övriga ledamöter)

Medlemsbladets redaktör: Ove Grip, tel: 026-12 82 85

Bryggeriklubbens medlemsblad utkommer som regel 4 ggr/år

Manusstopp: 10/3, 10/6, 10/9 och 10/12

Föreningens postgiro: 37 74 32-0 (Tel: 031-26 94 04)

Föreningens bankgiro: 5304-6942 (Tel: 031-26 94 04)

Adresser:

Sören Borgström, Runvägen 6, 137 55 Västerhaninge
Uno Lillevars, Fanjunkarevägen 16, 632 33 Eskilstuna
Björn Harnby, Torsvägen 8, 433 61 Partille
Ove Grip, Bäverstigen 22, 806 41 Gävle

REDAKTÖRENS SPALT

.....

Hej!

Sommaren tycks tyvärr vara slut för den här gången. Men vilken sommar det har varit. Den har varit som gjord för öldrickning och våra bryggerier är naturligtvis helnöjda med den. Jag läste i Svenska Dagbladet den 12 september att ölförsäljningen slagit rekord i värmen. Under perioden juni-augusti såldes 36 miljoner liter mellan- och starköl över Systembolagets diskar. Det är en ökning med 12 procent jämfört med motsvarande tid 1993. Men också bryggeriernas direktförsäljning till livsmedelsbutiker och restauranger har varit rekordstor under sommaren. Vi får se hur länge bryggeriernas försäljning av folköl kommer att hålla sig på nuvarande nivå. Se bryggeriernas annons på omslagets sista sida. Jag har tagit mig friheten att införa annonsen i medlemsbladet utan att fråga bryggerierna eller att begära någon ersättning för detta.

Som redan nämndes i förra medlemsbladet slår även Systemets utbud av antalet mellan- och starkölmärken alla rekord. I juli kom hela 15 nya märken, varav fem svenska. I augusti kom det tre nya, alla utländska, i september tio, varav fyra är bryggda i

ordföranden har ordet!

Västerhaninge i oktober 1994

Bäste läsare!

Så har då årets höjdpunkt för Bryggeriklubbens samlade medlemmar gått av stapeln. Vi var 21 medlemmar och 11 inbjudna som hade en mycket fin dag i Skruv. Höjdpunkten var, som sig bör, besöket på Banco-bryggeriet med Lennart Pettersson som värd. Det var en mycket nöjd grupp som tog sig vidare till års- och bytesmötet på vandrarhemmet i Ljuder. Jag vill på klubbens och deltagarnas vägnar tacka Lennart som är platschef på Banco i Skruv. Tack går även till våra stödjare på Appeltofftska, Falcon, Pripps, Sofiero, Spendrups, Thimsfors och ÅBRO, som skänkte öl och glas till samtliga deltagare.

Det riktas på annan plats ett tack till Svenska Bryggareföreningen för dess generösa bidrag på 10 000 kr, men det förtjänar att upprepas, då bidraget innebär oförändrad medlemsavgift. I Bryggeribulletinen informerar Svenska Bryggareföreningen om tillkomsten av tre nya medlemsföretag. Dessa är: Gamlestadens Bryggeri AB i Göteborg, Nordsjö Gårdsbryggeri AB i Motala samt Tommelillabrygger'n i Tomelilla. Den sistnämnde är redan stödjare i klubben. De två förstnämnda innebär nya etiketter till intresserade samlare. Apropå nya bryggerier kan jag berätta att Kopparbergs Bryggeri redan släppt ut sina första ölsorter.

Annars har Svenska Bryggareföreningen fullt upp med att informera och övertyga våra politiker om det viktiga i att anpassa våra dryckesskatter, framförallt på starköl, till EU-ländernas. Om inte, så kan branschen räkna med åtskilliga förlorade arbetstillfällen. En lägre skatt skulle ju smaka bra även får oss som tycker om att konsumera maldrycker.

Nyfikenheten på kända nya ölsorter kan den som så önskar ta del av på årets upplaga av "Stockholm Beer Festival" i Nacka Strand 6 - 9 och 13 - 15 oktober.

Avslutningsvis önskar jag hälsa välkommen medlem nr 100, som är Zeunerts AB i Sollefteå.

På återhörande.....

Loren

REDAKTÖRENS SPALT...Forts. från sidan 2

Sverige, och i oktober kommer 14 nya sorter, varav tre svenska. Bland de svenska i oktober finns Gamlestadens Pilsner från det nya bryggeriet Gamlestadens Bryggerier i Göteborg. Man har fullt sjå med att hinna med att prova alla de nya sorterna. Jag vill nämna en höjdare - Schlossbräu Märzen - som kom i augusti.

Förutom Gamlestadens Bryggeri har jag hört om ytterligare ett nytt svenskt bryggeri. Det är Vivungs Rök & Malt på Gotland som fått tillstånd att börja brygga Gotlandsdricka, i första hand för leverans till restaurangerna på ön. Gotlandsdricka är både lik och olik traditionell öl. Den görs som öl på vatten, malt, humle och jäst. Vattnet består emellertid av enelag och malten är rökt. Vi får se om Gotlandsdricka har någon framtid på fastlandet.

Besöket hos Banco Bryggerierna i Skruv med åtföljande års- och bytesmöte blev ett mycket trevligt och givande evenemang. Ni kan läsa mer om detta på annan plats.

Att informera om alla nya ölsorter med (för Sverige) nya etiketter skulle ta allt för mycket plats. Som jag redan nämnde i det förra medlemsbladet rekommenderar jag alla intresserade att studera Systembolagets Varunytt. Jag nöjer mig med att informera om sådant som inte framgår av Varunytt och som jag har observerat. Etiketterna på följande tre sorter är ändrade: De Koninck (varunr 1586), Erdinger Weissbier Dunkel (1542) och Kristall (1505).

Nu återstår inte mer än att önska alla läsare en skön och givande höst. Vi ser väl alla med förväntan fram mot julölen.

Redaktören

Luktar Spendrups öl?

Ölkungen Ulf Spendrup dricker bara öl av ett märke. Det egna förstås. Och drar gärna parallellen med den gamle chauffören på

Carlsbergs bryggerier. Denne dansk drack öl. Dock inte Carlsberg när han arbetade. Tillfrågad om varför han inmundigade konkurrentens dricka, svarade han:

"Man kan ju inte komma hem och lukta öl." Vilket Ulf Spendrup uppenbarligen inte har något emot. Eller hade den danske chauffören mände Spendrups i flaskan?

Möjligen kan man misstänka att dryckesvanorna skiljer sig både från förr och mellan Danmark och Sverige

Fast det är klart, rötterna kommer ju från södra grannlandet □

Oh, vilket missförstånd!

■ ■ Brukar du också trycka ner en klyfta lime i Sol-flaskan? Lars Schweitz hade precis lärt sig att så ska man göra, när han fick mexikanska gäster på värdshuset. De höll på att skratta på sig. I Mexiko får gästen en skiva lime för att man ska kunna torka av rostet på flaskan. Korkarna är nämligen så dåliga att de rostar. "Vilket missförstånd", skrattade mexikanerna.

FINLANDS BRYGGERI

KRISTIANSTAD

1839—1939

(Fortsättning från medlemsblad nr 1 - 1994)

Från 1 maj 1884 antogs till underbryggmästare August Thidholm från Herrljunga, och senare under året anställdes kontoristen J. A. Appelftoft tillfälligt som biträde vid räkenskaperna och undervisare i bokföring. Det var tydligen Thidholm, som skulle informeras, ty följande månad avlönas han som underbryggmästare och bokhållare. Men han blev ej gammal i tjänsten. I december heter efterträdaren Crelius, och efter februari månad 1885 blev tjänsten indragen.

Till Grimlunds efterträdare som bryggmästare hade vid extra bolagsstämma den 29 december 1884 utsetts danske undersåten Cand. pharm. C. J. Lüders mot villkor, att han övertog 20 nya aktier à 500 kronor i bolaget. När betalningen erlagts, tillträdde han tjänsten den 1 februari 1885.

Bokföringen var i början föremål för revisorernas anmärkningar och på bokhållareplatsen var titt och tätt ombyte, tills Per Alsén, som redan 1880—1883 varit bokförare vid bryggeriet, på förslag av verkställande direktören antogs

till befattningen från den 1 juli 1885. Därmed hade man funnit rätte mannen. Han kvarstod i bolagets tjänst till den 1 okt. år 1928, då han efter en fyrtiosexårig, högt skattad tjänstemannagärning, därav sedan år 1895 som kontorschef och kassör, avgick med pension. Han avled i Kristianstad den 5 januari 1933.

Styrelsen hade vid ett tillfälle givit verkställande direktören i uppdrag att för drängarna vid bryggeriet framhålla den stora vikt och framtida fördel, som olycksfallsförsäkring medför. Sedan de flesta av bryggeriets drängar och arbetare förklarat sig villiga att mot åtnjutande av försäkring för olycksfall avstå av sin avlöning en krona i månaden, uppdrogs åt verkställande direktören att i Olycksfallsförsäkrings A.-B. Fylgia låta försäkra dem till belopp, motsvarande premien för den innehållna avlöningen. Man drog också försorg om att de rum, som voro upplåtna till bostad åt drängarna, voro i gott skick och företog reparation av dem i samband med iordningställandet av de närliggande kontorsrummen.

Bryggeriets förändring till ångbryggeri.

Vid styrelsens sammanträde den 11 november 1884 anmälde ordföranden, att han i samråd med verkställande direktören vidtalat sakkunnig person att uppgöra ritningar och kostnadsförslag med anledning av ifrågasatt nybyggnad och bryggeriets förändring till ångbryggeri. För bibehållande av det förtroende, som dittills kommit bryggeriet till del och för att kunna bestå i konkurrensen måste lokalerna göras tidsenliga. Å extra bolagsstämma den 29 december beslöts i enlighet med styrelsens förslag.

För anskaffande av medel till byggnadens uppförande och inköp av maskiner skulle styrelsen upptaga ett amorteringslån å 100,000 kronor. Byggmästaren Svante Svensson i Kristianstad antogs till entreprenör för byggnaden mot en summa av 39,900 kronor. Victor Bagger i Köpenhamn levererade maskiner och inventarier för en kostnad av 19,600 kronor, och med C. J. F. Ljunggrens mekaniska verkstad i Kristianstad uppgjordes kontrakt om inköp av ångpanna, ångmaskin, vattenbehållare, stöpkar mm. till ett pris av tillsammans 5,600 kronor, vartill kom en Möllerups smörjapparat för 120 kronor.

När bryggeriet i sitt nya moderna skick stod färdigt, gjorde sig behovet av en lagerbyggnad för bier gällande, och byggmästare Svensson fick i september 1885 i uppdrag att även uppföra denna byggnad i enlighet med ritning och arbetsbeskrivning av arkitekten Borsch i Köpenhamn och mot en summa av 25,000 kronor. I sammanhang därmed måste

nyanskaffning av kärl för lagringen ske, och i tvenne omgångar inköptes inalles 128 lagerfat.

Den 6 april 1886 var åter en byggnadsfråga aktuell. Verkställande direktören föreslog uppförande av tillbyggnad norr om det befintliga boningshuset, avsedd till inrymmande av portinkörsel och försäljningslokal mm., vartill ritning fastställdes av byggnadsnämnden redan i augusti föregående år. Sedan kostnadsförslag infordrats, antogs ett anbud av byggmästaren P. Sunesson att för 1,000 kronor utföra arbetet.

Vid denna tid verkställdes stenläggning av gården.

Den företagna moderniseringen av bryggeriets byggnader och inventarier samt övriga åtgärder för ökning av bryggeriets kapacitet medförde behovet av ymnigare tillgång till tjänligt vatten. Undersökningar vidtogos för anläggande av en artesisk brunn inom bryggeriets område, vilken även kom till stånd för en kostnad av 600 kronor. Den har ett djup av omkr. 120 meter. Bryggeriet fick därigenom riklig tillgång till ett vatten, som enligt sakkunniga kontrollanters utlåtanden är av utmärktaste beskaffenhet. Apotekaren C. Arhén fick år 1889 tillåtelse att på vissa villkor ur brunnen hämta erforderligt vatten till apoteket Kronans mineralvattenfabrik.

Bland andra åtgärder, som vid denna tid beslutades, var deltagande i Sextonde allmänna svenska lantbruksmötet i Stockholm år 1886 med utställning av prov på det malt, som av bryggeriet bereddades, bolagets anslutning som medlem i det företag, som år 1887 upprättade telefonförbindelse mellan städerna Kristianstad, Sölvesborg och Ronneby samt flera platser inom länet, teckning av bidrag till Bryggareföreningens skyddsfond att utgå med 40 kronor årligen i fem år samt utställande av bolagets tillverkningar på lantbruksmötet i staden år 1889.

I början av år 1888 inkom till styrelsen från P. Sunesson ett anbud att för högst 8,000 kronor få köpa bolagets tomt med trädgård under nummer 255. Tomten avyttrades visserligen detta år till nämnda pris men till staden Kristianstad.

I revisionsberättelsen för år 1883 antydes den tilltagande konkurrensen från andra bryggerier och framhålles vikten av att tillverka bajerskt öl av god och sund beskaffenhet, varför tillverkningen borde ställas under kontroll av kemiskt skolad person.

Styrelsen sökte på olika sätt främja bolagets intressen. Den undersökte möjligheten av besparingar i driften. För minskning av kolåtgången beslöts en utredning, huruvida höjning av ångpannans skorsten eller en förändring av eldstaden borde ske, och om det kunde bli någon fördel att anskaffa en gasmotor för användning, då brygging icke ägde

rum. Men framför allt inriktades ansträngningarna på ökad försäljning av bryggeriets tillverkning och upprättande av nederlag på mera avlägsna orter. Sålunda tillkommo nederlagsställen för försäljning av bajerskt öl och andra malt-drycker i Glimåkra, Arkelstorp, Degeberga och Jämshög. Med källarmästaren Leopold Andersson, som från den 1 oktober 1887 förhyrt Stadshotellets i Kristianstad restauranglokal med källarlägenheter, ingicks överenskommelse, att han såväl för restaurangen som källarlocalerna uteslutande skulle tillhandahålla malt-drycker av Finlands bryggeris tillverkning, mot att styrelsen tecknade borgen för Andersson å ett kreditivlån i Christianstads Enskilda Bank.

År 1889 var hotellet i Glimåkra till salu, och en hos bolaget anställd utkörare A. Ekstrand var spekulant men saknade nödigt kapital. Styrelsen, som ansåg affären för bolaget fördelaktig, inköpte hotellet för en summa av 4,000 kronor och överlät det på tio års arrende åt Ekstrand, som där- under skulle amortera summan och efter slutbetalning er- hålla köpebrev. Äganderätten blev överlåten redan 1895, då köpesumman tillfullo inbetalts. Åtskilliga dylika hotellinköp företogs under årens lopp.

En av bolagets kunder, värdshusvärden N. Nilsson i Im- meln, hade samma år arrenderat Arkelstorps Tivoli och sökt restaurationsrättighet under sommaren, och med hänsyn till den rätt betydande omsättning, som kunde påräknas, beslöt styrelsen på lämpligt sätt understödja företaget. Emellertid mötte svårigheter hos Länsstyrelsen beträffande ansöknin- gens beviljande, och planen fick för tillfället förfalla. Men följande år inköpte bolaget av ägaren Fritz Ekström de å platsen befintliga byggnaderna för 270 kronor, lät uppföra en ny restaurangpaviljong samt reparera dans- och kägel- banor mm. Till föreståndare för etablissemangent antogs källarmästaren P. Svensson från Landskrona. När bolaget efter ett par år icke längre erhöill tillstånd att utskänka malt- drycker på platsen, varigenom det med jordägaren upprät- tade kontraktet upphört att gälla med skyldighet för bola- get att bortföra sina byggnader, försåldes dessa med befint- liga lösören till källarmästaren P. Sölling i Åhus för 1,000 kr.

För gäldande av de kostnader, som uppstått för nybygg- nader och bryggeriets fullständiga inredning, anskaffande av maskiner och inventarier samt inköp av ett större parti korn för maltfabrikation, hade styrelsen genom upplåning måst anskaffa betydande belopp. Ett försök hade gjorts att hos åtskilliga bankinrättningar såväl inom som utom landet till parikurs placera ett obligationslån å 110,000 kronor men utan framgång, och en inbjudan genom annonser i vissa tid- ningar till teckning av dessa obligationer fick till resultat, att endast ett belopp av 30,000 kronor tillfördes bolaget. Emellertid måste behövliga medel anskaffas, och styrelsen

beslöt dels att utfärda fem skuldförbindelser å vardera 10,000 kronor, vilka skulle intecknas i bolagets fasta och lösa egen- dom för ett amorteringslån på 10 år efter 5 procent i Västra Göinge Härads Sparbank i Hässleholm, dels att mot hypotek av resterande 160 stycken obligationer och styrelsens bor- gen i Ystads Sparbank upptaga ett lån å 80,000 kronor mot högst 5½ procents ränta utan amortering och på två måna- ders ömsesidig uppsägning. Då sparbanken nästa år ned- satte såväl inlånings- som utlåningsräntan med en halv pro- cent men avslag styrelsens framställning om samma nedsätt- ning å bolagets lån, emedan räntan redan vid lånets bevil- jande nedsatts med en halv procent under den vanliga rän- tan för lån av sådan beskaffenhet, så överflyttades lånet en- ligt beslut å extra bolagsstämma till Sparbanken i Christian- stad mot 5 procent.

Inbjudan till aktieteckning.

För att reglera kortfristiga lån mot alltför hög ränta i för- hållande till rådande penningkonjunkturer och inbetala väx- lar, som måst diskonteras, allt till belopp, som menligt inver- kade på bolagets rörelsekapital i allmänhet, beslöts å bolags- stämma den 21 oktober 1886, att aktiekapitalet skulle höjas från 110,000 till 160,000 kronor genom inbjudan till teckning av 100 nya aktier å vardera 500 kronor. Resultatet av denna åtgärd blev negativ. Å framlagda listor hade ingen teckning gjorts, "varvid styrelsen lät bero".

Man kan förstå, att dessa papper inte voro särdeles begär- liga. Efter ombildningen till aktiebolag och utvidgningen av verksamheten hade tillverkning och försäljning visserligen ökats, men samtidigt stego utgifterna för löner, räntor, ra- batter och omkostnader, så att den nettovinst, som vid rä- kenskapsårets slut stod till bolagsstämmans förfogande, var obetydlig och av revisorerna regelbundet föreslogs till av- skrivning å inventarierna, sedan vederbörlig avsättning till reservfonden skett. Styrelsens medlemmar, vilka under förra bolagets tid varit vana vid höga utdelningar, brukade dock, vanligen med reservation av ordföranden, föreslå bolags- stämman en utdelning till aktieägarna. Detta skedde med tre procent under ett par år, men sedan fördes behållningen till vinst- och förlustkontot, omväxlande med någon mindre ut- delning.

Planer på bryggeriets försäljning.

Året 1888 var nära att bli skickelsedigert i bryggeriets historia. Den ekonomiska situationen var brydsam, och sty- relsen hyste allvarliga planer på bryggeriets försäljning och

bolagets upplösning. Underhandlingar inleddes med ett engelskt bolag, som företrädades av civilingenjören L. A. Groth i London. Dennes ombud i Sverige var agenten Joh. Ek i Hälsingborg. Å extra bolagsstämma fick styrelsen i uppdrag att antaga ett föreliggande anbud å 385,000 kronor för bolagets fasta egendom med maskiner och inventarier och på villkor i övrigt, bl. a. bestämmelser om likviden, enligt förslag till kontrakt. Herr Groth skulle i arvode erhålla tio procent av köpeskillingen, herr Ek två procent, och till förvaltningsråd eller förtroendemän att avsluta köpet, handhava avvecklingen av bolaget och därmed sammanhängande ärenden, vartill utsågos grosshandlaren N. Schager och bankkamreren Carl Lundstedt, anslogs för utgifter och kostnader utan någon som helst redovisningsskyldighet en arvodes- och ersättningssumma av tre procent. Sammanlagt skulle alltså omkostnaderna för affären uppgå till 15 procent av köpeskillingen eller 57,750 kronor. Detta år balanserade bolagets tillgångar och skulder med en summa av 410,695:42 kronor. Aktiekapitalet utgjorde 110,000 kronor och behållningen 6,338:67 kronor. Någon lysande affär kunde det alltså inte bli för aktieägarna. Underhandlingarna ledde ej till önskat resultat, då de engelska intressenterna icke ansågo sig kunna gå med på villkoren. Följande års bolagsstämma vidhöll beslutet om försäljning, och förvaltningsrådet bemyndigades inleda underhandlingar på annat håll. Vid en eventuell försäljning skulle dock det villkor uttryckligen fästas, att delägarna i bolaget skulle få full ersättning för sina aktier. Det skulle dröja till år 1918, innan bryggeriets tillvaro omgestaltades genom uppgående i en större bryggeriorganisation.

I revisionsberättelsen för år 1890 hade revisorerna anmärkt på den mindre goda beskaffenheten hos bryggeriets lageröl och anmodat styrelsen "att fästa bryggmästarens synnerliga uppmärksamhet härå och att, såvitt på styrelsen beror, tillse att bolagets öl tillverkas i överensstämmelse med konsumenternas smak, d. v. s. så att det blir klart, hållbart och välsmakande". Styrelsen nödgades erkänna, att lagerölet blivit misskrediterat, men då den ej ville på egen hand anskaffa annan bryggare, emedan "resultatet kunde bli det samma eller ännu sämre", så hänsköts frågan till bolagsstämmans avgörande. På den till den 3 november 1890 ajournerade stämman blev beslutet, att bryggmästare C. J. Lüders skulle uppsägas att genast frånträda sin plats med behållande av lön under tre månader och fri bostad till den 1 nästkommande april. I det avskedsbetyg, som han på begäran erhöll, hette det bl. a. "att han, som varit anställd hos bolaget såsom bryggmästare och jämväl haft tillsyn över bryggeriets ombyggnad och tidsenliga inredning, till bolagets fulla belåtenhet förrättat sistnämnda uppdrag samt un-

der den tid, han hos bolaget haft anställning, gjort sig känd för mycket gott uppförande; varande orsaken till herr Lüders' entledigande från bolagets tjänst, att det av honom tillverkade öl, såsom icke längre för allmänheten begärligt, endast med svårighet kunnat avsättas". Till den lediga befattningen anmälde sig bl. a. som sökande bryggmästaren Filip Klingemann från Stockholm, vilken förordnades att uppehålla tjänsten under ansökningstiden. Från den 1 april 1891 blev han dess ordinarie innehavare. Bryggmästare Klingemann var en dugande yrkesman. I protokollen kommer stundom till synes styrelsens erkänsla för tillverkningens omsorgsfulla ledning. Särskilt efter det svåra tillverkningsåret 1903 med ökat arbete och tillsyn i anledning av maltskattens införande tillerkändes han belöning i form av förbättrade löneförmåner. På sin sextioårsdag år 1924 fick han mottaga Sällskapet Pro Patrias stora guldmedalj för lång och pliktrogen tjänst vid bryggeriet. År 1930 avgick han med pension och bosatte sig i Malmö, där han avled den 8 juli 1939 nära sjuttiofem år gammal.

Den 3 mars 1891 avled styrelsens mångårige ordförande och ledande kraft grosshandlaren N. Schager. Hans ekonomiska insikt och handlingskraft utgjorde en värdefull tillgång under de första årens organisationsarbete.

Nya män i ledningen.

Från och med räkenskapsåret 1890—1891 möta i protokollet tvenne nya namn, vilkas bärare skulle komma att betyda mycket för bolagets verksamhet och bryggeriets utveckling. Häradshövding L o u i s L j u n g b e r g, som därmed började sin långa, betydelsefulla verksamhet till bryggerirörelsens fromma, hade mottagit uppdraget som sekreterare och bolagets ombudsman, när "styrelsen funnit det vara önskvärt att för lämpligt handhavande av vissa bolagets angelägenheter, ifråga om vilka lagkunskap vore av vikt, äga vid sin sida juridiskt biträde". Ljungberg invaldes i styrelsen och blev dess ordförande 1892. På denna post kvarstod han till och med år 1918, då bolaget uppgick i A.-B. Skånebryggerier, varefter han blev detta bolags högt kvalificerade och representativa ordförande, tills han av ohälsa trädde tillbaka år 1930.

Apotekare C a r l A r h é n skymtar först som styrelsesuppleant, men vid styrelsens konstituerande år 1894 valdes han till verkställande direktör och bolagets prokurist, ehuru den förutvarande icke av sagt sig. Med anledning av valets utgång avgick denne ur styrelsen. Arhén förklarade sig mot taga uppdraget endast av hänsyn till aktieägarnas intresse, och som bevis härpå avstode han från den åt verkställande direktören anslagna kontanta avlöningen samt ville åtnöja

sig allenast med tantiem. Ordföranden förklarade sig även vilja avstå från honom tillkommande arvode. Förvisso blev denna förändring i ledningen till båtnad för företaget. Under en tidrymd av 35 år stod Carl Arhén som dess ekonomiska ledare. Med sitt praktiska sinne och förmåga av initiativ, sin ekonomiska klarsyn och aldrig tvekande energi grep han sig an med uppgiften att söka bemästra de svårigheter av olika slag, som hopat sig.

Med de nya männen vid styret började så en period i bryggeriets historia, som kännetecknas av ett kraftigt och målmedvetet arbete för omsättningens ökande och bolagets ekonomiska konsolidering men även strävan att höja tillverkningens kvalitet och följa den tekniska utvecklingen på området.

Vid ett tillfälle hösten 1892 anmälde bryggmästaren, att ölet i åtskilliga liggare var grumligt. Anledningen kunde ej fullt utredas men ansågs av bryggmästaren härröra dels från det använda maltets sämre beskaffenhet, dels från det vid ölbrygden använda systemet med kokning medelst ånga, vilket av fackmän utdömts såsom otidsenligt och medförande ojämn och ofullständig kokning i bryggpannan. För jämnare uppvärmning av brygden och därav beroende större hållbarhet hos produkten borde kokningen ske över öppen eld. Sedan styrelsen genom förfrågan hos sakkunniga inhämtat, att den påpekade bristen vid vörtens kokning nödvändigt borde undanrödjas, och då vidare behovet av en filtrerapparat länge gjort sig gällande, fick styrelsen bolagsstämmans bemyndigande att ändra kokningssystemet och anskaffa en filtrerapparat. Någon genomgripande förändring behövde dock ej vidtagas. Tillkallad sakkunnig från W. Wiklunds gjuteri och mekaniska verkstad i Stockholm fann de anmärkta olägenheterna kunna avhjälpas genom utbyte av röret till ångpannan mot ett grövre och isolering av pannans botten. Den rekvirerade filtrerapparaten, en Schäffers nr 4, befanns vid provning enligt intyg av sakkunniga underhållig. En ny av samma system men hos annan firma inköptes. Ölet stod dock inte att rädda. Ur nitton liggare måste lageröl med ett tillverkningsvärde av 2,556 kronor uttappas såsom oanvändbart.

En annan betydande olägenhet förefanns i bristen på lagerkällare, varigenom ojämnhet i lagringen av bryggeriets öl uppstått. En ny tidsenlig lagerkällare uppfördes åt åsidan, och i den åt gården belägna gamla källaren inreddes sköljnings- och tappningsrum. Den till stall och sköljhus begagnade byggnaden ersattes med nytt stall, uppfört längs norra gränslinjen. En ny luta, stensättning av större delen av gården och erforderlig reparation av kontorsbyggnaden hörde till de byggnadsarbeten, som under året 1893 utfördes för en kostnad av i runt tal 12,700 kronor. Med dessa arbeten hoppades styrelsen i sin berättelse till bolagsstämman, att bryggeriet i dess helhet kunde anses vara bragt i tidsenligt skick, så att vidare byggnadsverksamhet ej under en lång följd av

år borde vara erforderlig samt att, under förutsättning av jämn och god beskaffenhet hos bryggeriets produkter, bolagets alltjämt fortgående utveckling till trygg ekonomisk ställning ej skulle hämmas. Denna förhoppning skulle, vad utvecklingen beträffar, efter några år, fylla av ansträngning och kamp, gå i uppfyllelse.

Aktiernas nominella värde sänkes.

För att tillföra bolaget nytt behövt kapital och till underlättande av nya delägars inträde i bolaget företogs sådan ändring i bolagsordningen, att aktiernas nominella värde sänktes till 100 kronor, och i anseende till den häftiga konkurrensen på ölmarknaden fann sig styrelsen nödsakad att "efter allvarligt övervägande av på frågan inverkan omständigheter" nedsätta priset på lageröl och pilsner till återförsäljare i staden. Från och med den 1 maj 1893 skulle priset pr $\frac{1}{3}$ liter utgöra för lageröl 7 öre och för pilsner 8 öre med 10 procents rabatt. Vid försäljning styckevis skulle det gamla priset beräknas.

I detta sammanhang kan erinras, att vid sammanträde med representanter för bryggerierna i Skåne i oktober 1891 en överenskommelse träffats om lika pris vid försäljning av bier på fat samt vite för den, som åt överenskommelsen brustit, och att styrelsen för Finlands bryggeri godkänt denna överenskommelse, dock med uttryckligt förbehåll, att jämväl bryggerierna i Blekinge biträde åtgärden.

Carlshamns bryggeri hade vid denna tid upprättat nederlag i Kristianstad till stort förfång för bryggerierna på platsen, och i ändamål att uppväga denna nederlagsrörelse träffades avtal mellan Finlands Bryggeriaktiebolag, Wendels Bryggeribolag och Karpalunds Ångbryggeriaktiebolag att gemensamt från och med den 1 april 1893 försälja malt-drycker i Karlshamn.

Samarbetet blev ej långvarigt. Redan samma år i juni uppsade Karpalunds bryggeriet och i november Wendels bryggeri avtalet. Finlands bryggeri fortsatte dock rörelsen för egen räkning.

Även ett annat försök till samverkan misslyckades. Det var brukligt, att bryggerierna i staden vid jultiden till större kunder bortskänkte större eller mindre kvantiteter av sina tillverkningar. Styrelsen för Finlands bryggeri ansåg, att detta bruk hade föga skäl för sig, och uppdrog åt verkställande direktören att söka med övriga bryggerier på platsen träffa överenskommelse om att upphöra med utdelandet av dylika presenter. Hänvändelsen möttes både av Wendels och Karpalunds bryggeribolag med avslag, varför utdelandet av julpresenterna fortsattes enligt samma grunder som förut. När underhandlingar om denna sak efter flera år, då Wendels bryggeri nedlagts, ånyo upptogs med Karpalunds Bryggeri, nåddes önskat resultat.

Åtgärder för ökad omsättning.

Styrelsen hade ej släppt ur sikte möjligheten att vidga bolagets omsättningsområden. De utsträcktes åt skilda håll. Genom daglig utkörning erövrades Gärds härad. Nederlag med försäljning inrättades i Hässleholm med omnejd, Vittsjö, Markaryd, Sibbhult, Brösarp, Sölvesborg, Ljungbyhed, Hörby, Malmö, Stehag och Lund. På de båda senare platserna upphörde försäljningen inom kort, då resultatet ej manade till fortsättning. Gästgivaregården i Hästveda och hotellet i S:t Olof inköptes, vid Örkeneds och Näsums järnvägsstationer förvärvades välbelägna tomter för hotellbyggnader. På samtliga platser överläts på lämplig person genom köpeavtal äganderätt och utskänkingsrörelse. Nya nederlagsställen blevo senare Killeberg, Bjärnum, Immeln, Onslunda, Gärsnäs, Smedstorp, Bromölla m. fl.

Inom staden Kristianstad vidtogos metodiska åtgärder för övertagande och kontrollerande av så många ölutskänkingsställen som möjligt. Detta väckte stark opposition hos platskonkurrenterna, som talade om illojal konkurrens och hotade att vidtaga motåtgärder, bl. a. prisnedsättning.

Följderna av denna energiska och mera affärsmässiga skötsel av bolagets angelägenheter började snart visa sig i stegrad omsättning och ökad utdelning. År 1895 kunde utdelning till aktieägarna åter beslutas, vartill de på god och riklig skörd beroende låga priserna på korn och humle detta år i sin mån bidrogo, och den ovanligt torra och varma sommaren följande år var en bidragande orsak till den fortsatta framgången med höjd utdelning till följd.

Omvårdnad om personalen.

Med hänsyn till det goda resultatet och till uppmuntran för personalen lät styrelsen i Olycksfallsförsäkringsaktiebolaget Fylgia mot olycksfall försäkra såväl bryggmästaren och kontorspersonalen som ock samtliga betjante för ett för var och en i förhållande till hans avlöning avvägt sammanlagt belopp av 41,000 kronor. En framställning från flertalet av bryggeriets arbetare om höjning av månadsavlöningen på grund av prisstegring å livsförnödenheter bifölls av styrelsen "till personalens uppmuntran och fästande vid bryggeriet samt i syfte att bevara och främja det dittills varande goda förhållandet emellan styrelsen och de i bolagets tjänst anställda". Löneförhöjning beviljades upprepade gånger under de följande åren, och tjänstemännens avlöningsförmåner reglerades.

Under bolagets hela verksamhetstid med undantag av storstrejkåret 1909 utdelades boksluts- och julgratifikationer, gång efter annan överlämnades dusörer såsom en extra uppmuntran vid personalens välförhållande, fri medicin bevilja-

des, och på sommaren 1896 fick arbetspersonalen på bolagets bekostnad besöka Industriutställningen i Malmö. År 1898 beslöts på revisorernas av styrelsen biträdda förslag, att 2,000 kronor skulle avsättas till en fond för understöd åt ålderstigna, förtjänta arbetare i bolagets tjänst. Fonden ökades årligen tills den år 1904 nått ett belopp av 10,000 kronor. På verkställande direktörens hemställan gjorde styrelsen år 1901 det uttalande, att bolaget borde i lämplig mån understödja ett under bildning varande aktiebolag för uppförande i staden av ett s. k. Folkets hus. Aktier tecknades för 1,000 kronor. Därjämte inköptes med bolagets medel för var och en av bryggeriets arbetare två andelar à 5 kr. i Folkets park. Till tjänstemän och arbetspersonal anslogs 1914 medel för besök å Baltiska utställningen i Malmö.

Genom dessa och andra åtgärder till förmån för de anställda får styrelsen anses ha visat god vilja och omtanke för de underlydandes bästa. — Även till stadens fattigvårdsstyrelse överlämnades årligen ett penningebelopp för utdelning bland behövande vid julen. Bidrag lämnades likaledes till Mjölkdroppen, föreningen Barnavård och Skollovskolonierna. I föreningen Röda Korset ingick bolaget som medlem.

Öl- och Frukoststugan. Exteriör.

Wendels bryggeri nedlägges.

Året 1896 betecknar i så måtto en märkespunkt i Finlands bryggeris historia, att det blev kvitt sin platskonkurrent, det Wendelska bryggeriet, som nedlades. Målaremästaren E. Möller och byggmästaren N. A. Liljekrantz förvärvade nämligen äganderätten till Wendels Bryggeribolags fastigheter med inventarier, och till förekommande av att bryggeri- och tappningsrörelse å Wendelska tomten av annan komme att bedrivas, övertog Finlands Bryggeriaktiebolag inventarierna samt hyrde på tio år lägenheterna åt Västra smalgatan med rättighet att där driva utskänkingsrörelse. Avtalet bekräftades vid styrelsesammanträde den 15 oktober 1896.

Styrelsens beräkning, att lokalbehovet genom 1893 års arbeten skulle vara för avsevärd tid framåt fyllt, visade sig ej hålla streck. Väderleken i början av år 1898 var ihållande blid, och då bryggeriet stod inför risken att bli utan is, såg

Öl- och Frukoststugan. Interiör.

sig styrelsen nödsakad att utföra en projekterad kylanläggning, vilket gjorde anskaffandet av ny, större ångpanna nödvändigt. Kylmaskineriet levererades av Ludvigsbergs Mekaniska Verkstad för 35,000 kronor, ångpannan av Ljunggrens verkstad för 3,700 kronor, och erforderliga byggnadsarbeten utfördes av byggmästaren N. A. Liljekrantz för 4,100 kronor. Anläggningen var färdig till avsyning den 2 juni 1898.

För att tillgodose det ökade vattenbehovet nedsattes ytterligare ett uppfodringsrör vid den artesiska brunnen.

Aktiekapitalet höjes.

Dessa utgifter påskyndade avgörande i den upprepade gånger förut dryftade frågan om ökning av aktiekapitalet. Det syntes styrelsen mindre förmånligt att ytterligare öka bolagets skulder, vilkas belopp redan förut var avsevärt högt i förhållande till aktiekapitalet, än att förvärva ett större antal delägare, särskilt inom kundkretsen och bland stadens affärsmän. Inbjudan till nyteckning av 500 aktier à 100 kronor utfärdades. Emissionsbeloppet sattes till 120 kronor, varigenom de förutvarande delägarnas andel i reservfonden uppvägdes. Om övertäckning skedde, förbehöll sig styrelsen rätt till reduktion.

Det är en optimism av helt annan styrka, som här lyser igenom, än när liknande inbjudan för tolv år sedan utfärdades, men så var också bolagets ekonomi nu byggd på en solidare grund. Utdelningen kunde detta år höjas till 10 procent. Allmänhetens förtroende till företaget framgår av den stora övertäckning, som skedde. När listorna den 30 april 1898 indrogos, voro 1,419 aktier tecknade. För att huvudändamålet med nyemissionen eller förvärvandet av flera delägare med intresse för bolaget inte skulle förfelas, ändrade styrelsen sitt förslag om en reduktion till 500 aktier och bestämde för sin del antalet till 700. Därigenom skulle aktiekapitalet ökas med 70,000 kronor till 180,000 kronor. Antalet aktieägare steg från ett tjugotal till 178 personer.

Bolagsstämman godkände styrelsens åtgärder och beslutade som en följd av aktieökningen ändring av §§ 5, 13 och 16 i bolagsordningen. Antalet styrelseledamöter ökades från tre till fem och suppleanter från två till tre.

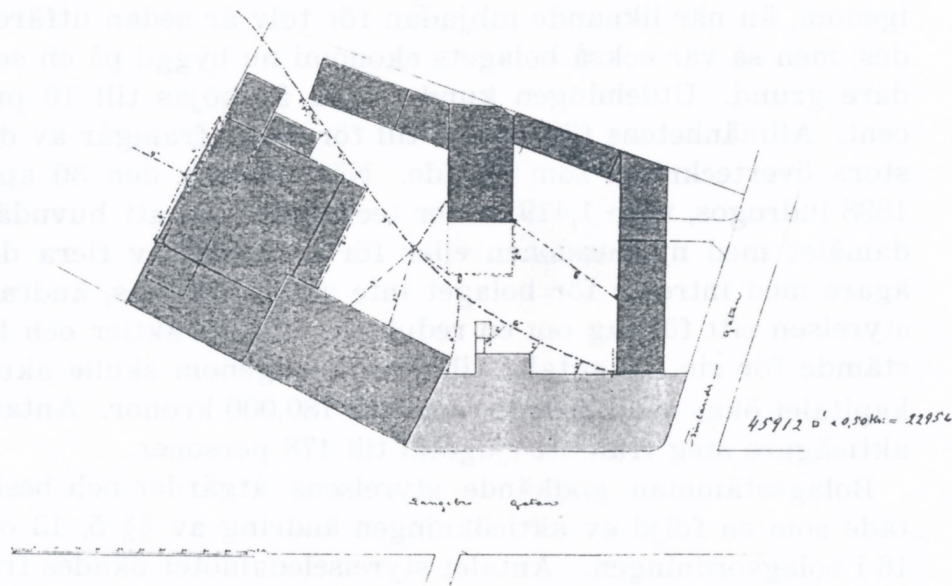
Styrelsen var städse angelägen att genom förbättringar i bryggeriets inredning främja tekniskt goda resultat. I berättelsen till bolagsstämman år 1899 anmäldes, att till följd av ökad omsättning tillverkningen av lager- och pilsneröl betydligt överstigit föregående års kvantitet. Styrelsen hade vidtagit åtgärder i anledning av en utredning av bryggmästare Klingemann, varav framgick, att det delvis förslitna och otillräckliga bryggverket måste ersättas med ett nytt, tidsenligt, som möjliggjorde en inmäskning av 1,600 kg. malt eller dubbelt så mycket som det gamla. Genom minskat antal brygg beräknades en årlig besparing av kol å omkring 1,250 kronor. Verket levererades av en tysk firma för en kostnad av 19,000 Mark. Stämman sanktionerade åtgärden och godkände även inköp av 18 liggare av ek om 30 hl. Samtidigt anskaffades ett i sammanhanget erforderligt kylskepp med tillhörande ledningar av kopparrör. Det nya bryggverket togs i bruk den 8 mars 1900. Genom beställning hos fabrikören Högfeldt av 200 ekkärl om 1 hl. och 50 l. blev behovet av transportfat för tillfället avhjälp.

Ombyte av de gamla etiketterna mot andra av ny, mera tilltalande typ gjordes detta år.

År 1902 uppsattes i bryggeriet en ny sköljapparat av Anders A. Pindstoftes i Köpenhamn patent för en kostnad av 1,750 kronor. En maltkross med våg, maltputs och triör samt en s. k. maltpolerare vid maltvågen tillhörde nyförvärven.

Med varje år gjorde sig behovet av rymligare och mera ändamålsenliga kontorslokaler gällande, och år 1905 förlades de till den s. k. försäljningslägenheten samt i tillbyggnad mellan denna och stallet.

Finlands Bryggeri-Ättic-Bolag
Östnässtad
Situationsplan med Skickledning

På grund av maltskattens införande år 1903 höjde Södra Sveriges bryggerier priset pr liter öl med 3 öre. Följande år började Finlands bryggeri försäljning av svagdricka med kol-syrehalt å buteljer av specialtyp.

I maj månad 1905 utsändes från bryggeriet ett nytt alkoholsvagt öl under namn av Soloöl. Priset var 8 öre för $\frac{1}{3}$ liter. Denna öltyp slopades redan efter ett år. I stället tillverkades en annan alkoholsvag maltdryck, kallad pilsnerdricka, som snart vann allmänhetens gillande.

Den intill bryggeriet belägna s. k. Högfeldtska fastigheten nr 257 och 259 blev till salu och förvärvades 1906 av bolaget för en summa av 75,000 kronor, i ändamål att fylla bryggeriets behov av ökat utrymme vid eventuell utvidgning. En del av västra tomten nr 259 blev omedelbart utnyttjad. En byggnad för sköljnings- och tappningslokaler uppfördes i anslutning till lagerkällaren och med fortsättning in på Högfeldtska tomten, där ett nytt ishus även fick plats. Den äldre sköljapparaten måste nu ersättas med en efter bryg-

geriets behov lämpad sköljmaskin, som inköptes från Tyskland 1908. Å den övriga delen av denna tomt fanns ett tunnbinderi, som utthyrdes, tills det nedlades år 1922.

Ny höjning av aktiekapitalet.

I anseende till bolagets fortgående utveckling och ekonomiska förkovran beslöt bolagsstämman den 6 oktober 1906 på styrelsens förslag sådan ändring av § 5 i bolagsordningen, att aktiekapitalet skulle kunna utgöra lägst 180,000 kronor och högst 540,000 kronor, fördelat i aktier, varje å 100 kronor.

Aktiekapitalet höjdes med dubbla beloppet till 360,000 kronor medelst utgivande av en ny aktie på varje förutvarande. Den sålunda företagna ökningen skulle uppvägas dels genom avföring av dispositionsfonden kr. 71,162:13 samt å vinst- och förlustkontot från föregående år reserverade kr. 1,740:04 och dels genom uppskrivningar av fastighetskontot med kr. 100,000 och av inventarietkontot med kr. 7,097:83.

Från och med år 1907 börjar bryggeriet få kännning av förändrade konjunkturer med höjda räntor, höga priser på kol och råmaterialier samt framför allt tillbakagång i ölkonsumtionen, bl. a. till följd av indragna försäljningsrättigheter för vissa bolagets avsättningsplatser på landsbygden och ändrade stängningstider i staden samt allt strängare allmänna restriktiva bestämmelser.

Insikten om organisationens betydelse och de fördelar, som sammanslutningar inom näringslivet erbjuda, var vägledande för styrelsen, då den år 1907 anmälde bolagets inträde i Svenska arbetsgivareföreningen och i bryggeriernas bojkottsskyddsförening samt år 1911 i Sveriges allmänna handelsförening. Under en senare tidpunkt vidtogos under kristidens tryck åtgärder för bildande av ett bolag för varuförmedling åt bryggerierna, särskilt av korn och malt.

Under storstrejken år 1909 var bryggeriets verksamhet till en början fullständigt och därefter i väsentlig mån inställd från den 1 augusti till den 6 september dels på grund av arbetspersonalens deltagande i strejken, dels på grund av stadgat förbud att försälja sprit- och maldrycker. Dock kvarstodo maskinisterna och stalldrängarna i arbete för vård av färdiga produkter och bryggeriets hästar. De sista veckorna voro även tre sköljerskor i arbete. Den 6 september upptogs verksamheten med den gamla personalen, som efter offentlig uppmaning förklarade sig villig återgå i arbete, trots landssekreteriatets motsatta påbud. Samma dag hade konungens befallningshavande åter frigivit maldryckshandeln, dock med undantag av den s. k. kringföringen i stad utan rekvisition.

Under de närmast följande åren fortgick verksamheten normalt och i ungefär samma omfattning varje år.

Vid arbetspersonalens återtagande fastställdes lika lydande ordningsregler vid Finlands och Karpalunds bryggerier. Alla extra förmåner indrogos. Från år 1912 återfick dock personalen gratifikationerna till julen. Någon nedprutning av de före strejken utgående direkta löneförmånerna ifrågasattes icke, men under de följande åren framtvingade kristidens påfrestningar undan för undan betydande löneförhöjningar.

Under världskriget.

Efter världskrigets utbrott rönnte bryggeriet givetvis inflytande av de exceptionella tidsförhållandena med för näringslivet tryckande påbud och restriktioner, men genom successiv höjning av försäljningspriset höllo sig omsättningsvärde och vinstutdelning tämligen konstanta. Driftkostnaderna stego dock med varje månad. Det höga kolpriset påskyndade åtgärder för införande av elektrisk drift vid bryggeriet, i den mån sådant kunde äga rum. Enligt beräkning skulle en avsevärd besparing kunna göras vid jämförelse med rådande kolpris och kostnaden för ström från Hemsjöbolaget med det under de senaste åren gängse priset i orten. Avtal träffades i juli 1915 med Hemsjö kraftaktiebolag om leverans av erforderlig energi och med Asea angående den elektriska installationen. Denna blev åtskilligt fördröjd. Först den 15 oktober 1916 var anläggningen färdig. Under tiden måste på grund av de oerhört stegrade kolpriserna björkved huvudsakligen användas för bryggeridriften. I sammanhang med elektrisk drift infördes även elektrisk belysning i fabrikslokalerna. Sådant belysning hade 1913 installerats i tjänstemännens bostäder, å kontoret, i stallet och vid inkörsporten.

Vid landstormens mobilisering 1914 hade en kristianstadsavdelning sin förläggning i bryggerifastigheten enligt ett medgivande, som lämnats redan 1911. Det befanns emellertid, att en dylik förläggning var icke blott ur allmän synpunkt olämplig utan även till fullständigt hinder för fabriksdriften, varför styrelsen beslöt att hos vederbörande landstormsbefälhavare återkalla medgivandet.

År 1916 började bristen på malt bli kännbar, och bryggeriet hade stora svårigheter att tillfredsställande uppehålla tillverkningsförmågan. Mältningsförbud utfärdades, men bryggeriet erhöll licens för mältningsförmåga till den 1 februari 1917 av 89,900 kg. korn, motsvarande 50 procent av medelavverkningsförmågan de tre senaste åren.

Sedan staten lagt beslag på allt korn i riket, inköptes genom Svenska bryggareföreningens nybildade varuförmedlingsbyrå ett större parti kaliforniskt korn till fördelning mellan bryggerierna. Mältningsförmåga erhöles dock endast i begränsad utsträckning, och bryggeriet var i slutet av år 1917 i saknad av malt.

I styrelsens berättelse till bolagsstämman samma år meddelades, att endast lagrat svagdricka, sannolikt med avsevärd nedsättning av extrakthalten, kunde tillhandahållas och att, om nytt mältningsstillstånd inom den närmaste tiden icke skulle meddelas, driften helt måste nedläggas.

Av styrelseberättelsen för år 1918 framgår, att tillverkningen under hela året varit begränsad till svagdricka, varav följt en betydande nedgång i omsättningen. På grund av bolagets gynnsamma finansiella läge hade emellertid överskottet blivit något så när tillfredsställande.

Den starkt stegrade efterfrågan på maldrycker och en befarad foderbrist föranledde styrelsen att från och med den 23 juni 1917 upphöra med utkörsl å landsbygden och såsom följd därav sälja fem av bolagets hästar. Redan 1908 hade verkställande direktören väckt förslag om förvärv av en automobil för kringföring av bolagets produkter på längre avstånd. För vidare utredning blev ärendet den gången bordlagt. Först omkring tio år senare fick bryggeriet sin första lastautomobil.

Planer på sammanslagning av de sydsvenska bryggerierna.

Behovet av en sammanslutning för tillvaratagande av bryggerinäringens intressen började allt starkare framträda. Svenska Bryggareföreningen bildades år 1885, och mellan de sydsvenska bryggerierna kom en sammanslutning till stånd under namn av Södra Sveriges Bryggerifirmor. Denna förening vilade på grundvalen av ett kontrakt, som gällde blott för ett år i sänder. Bandet var alltså av tämligen löslig art. Men föreningen, vars verkställande organ var en förtroendenämnd, fick stor betydelse för näringens idkare och medverkade vid reglering av respektive bryggeris avsättningsområden till förhindrande av illojal konkurrens, vid upphandling av råvaror, prissättning osv. Sålunda ingicks vid sammanträde i Malmö den 10 oktober 1899 en överenskommelse om gemensamma, icke obetydligt höjda minimipriser vid försäljning. Till jämförelse må bestämmelsen i kontraktets § 1 återgivas: "Vid försäljning av maldrycker från undertecknades bryggerier skola från och med den 15 November 1899 följande priser vara gällande, nämligen: För Pilsneröl 18 öre pr liter och 9 öre pr butelj, rymmande $\frac{1}{3}$ liter, för Lageröl resp. 16 och 8 öre, för Pilsnerdricka 14 och 7 öre och för Lager- eller Iskällardricka 12 och 6 öre."

För Finlands bryggeri blev följderna visserligen minskad varuomsättning, men årsvinsten förblev densamma. Det blev

snart anledning för styrelsen att överväga, om icke kontraktet borde uppsägas på grund av "oförsvarlig konkurrens från andra bryggeriers sida", företrädesvis Bryggeri Aktiebolaget Stenbocken. Mellanhavandet blev emellertid ordnat.

För åstadkommande av en fastare form för sammanhålningen beslöts vid allmänt årssammanträde i Malmö den 30 oktober 1903, att sammanslutningen från och med år 1904 skulle regleras av stadgar och benämnas **S ö d r a S v e r i g e s B r y g g e r i f ö r e n i n g**.

Stadgarnas § 1 angav föreningens ändamål vara att tillvarataga och främja medlemmarnas gemensamma intressen; att verka för bryggeriindustriens lagenliga bedrivande, sunda utveckling och framåtskridande; att hålla gemensamma priser och försäljningsvillkor m. m. samt att förebygga eller stävja illojal konkurrens; att genom sin förtroendenämnd ordnande ingripa, där meningskiljaktigheter mellan föreningens medlemmar uppstå samt att genom årsavgifter bilda en fond till skydd för i föreningen varande bryggerifirmor.

Förtroendenämnden skulle bestå av högst sju ledamöter och högst fem suppleanter, valda för ett år i sänder, och hade till uppgift att vårda föreningens angelägenheter, iakttaga och bevaka föreningens intressen och avgöra alla tvister, som på grund av stadgarna kunde uppstå.

Enligt stadgeändring den 29 augusti 1930 handhavas föreningens angelägenheter av en styrelse, bestående av fyra ledamöter med två suppleanter, samtliga valda för ett år.

Ordförande i föreningen och förtroendenämnden var direktören kaptan E. M. Ekström, Lund. Han var den sammanhållande kraften i sammanslutningen och verkade städse energiskt för bryggeriindustriens och föreningsmedlemmarnas intressen.

Från samverkan utvecklades tanken på sammanslagning. Förtroendenämnden gjorde i skrivelse den 14 april 1906 en förfrågan hos styrelsen för Finlands bryggeri, huruvida och på vilka villkor den kunde vara benägen att tillstyrka en försäljning av bolagets bryggeri till ett eventuellt bolag med ändamål att förvärva samtliga bryggerier i Skåne, Halland och Blekinge. Styrelsen förklarade sig villig medverka till en sådan försäljning mot en köpeskilling av 600,000 kronor, dock under villkor, att bolagets tjänstemän och arbetspersonal bibehölles vid anställning mot innehavande löneförmåner och skäligt understöd på ålderns dagar samt att bolagets styrelseledamöter erhöles antingen motsvarande förtroendeställning eller tillfredsställande kompensation. Av köpeskillingen skulle ett belopp av 270,000 kronor få gäldas medelst aktier i det nya bolaget. Till grund för köpesumman åberopades följande uppgifter. Tillgångar: Bryggeriet, brandförsäkringsvärde 164,000 kr., tomtvärde 76,000 kr., maskiner, inventarier och

lager 200,000 kr., bryggerirörelsens affärsvärde 160,000 kr., summa 600,000 kronor.

Samtidigt kom en framställning från styrelsen för Karpalunds Bryggeriaktiebolag angående inledande av underhandling för sammanslagning av bolagens båda bryggerier. En sådan åtgärd ansågs dock böra anstå, tills frågan om den större sammanslutningen blivit utredd och slutligen prövad.

Utredningen lät vänta på sig. Men då rådande föreningsförhållanden i flera avseenden icke voro tillfredsställande, väcktes frågan åter till liv i en skrivelse till Förtroendenämnden den 30 april 1910. Däri hemställdes, om icke nämnden skulle anse tiden lämplig för upptagande av arbetet med planering för bildandet av ett bolag i och för sammanslagning av södra Sveriges bryggerier. Skrivelsen var undertecknad av John O. Larson, Oscar Löfwall och J. Christianson. Samma personer inlämnade en ny skrivelse den 1 juni 1910, vari fördelarna av en sammanslagning starkt motiverades.

Förtroendenämnden tog hand om framställningen och utsände till de olika bryggeristyrelserna en förfrågan av samma innehåll som den föregående. Styrelsen för Finlands bryggeri ställde sig icke heller nu avvisande, därest sammanslutningstanken eljest hade utsikt att kunna genomföras, men krävde, i anseende till bolagets goda ekonomiska läge, fullt motsvarande köpeskilling.

Förberedelserna måste bli omfattande och tidsödande. Ärendet hänsköts till allmänt årsmöte med föreningen i Malmö den 16 augusti 1910. Då emellertid de av ordföranden, direktör E. M. Ekström, infordrade uppgifterna ännu av åtskilliga bryggerier icke lämnats, uppsköts frågans vidare behandling till ett kommande möte, som hölls i Hälsingborg den 10 oktober 1910. Där tillsattes en utrednings- och värderingskommitté av tre ledamöter och en suppleant, samtliga tillhörande Södra Sveriges Bryggeriförening, med rätt att adjungera lämpliga opartiska personer utom föreningen. Dessa skulle verkställa värderingen av samtliga ifrågavarande bryggeriers egendom och därvid äga rätt att granska vederbörande räkenskaper.

Vid slutet omröstning utsågos till ledamöter i kommittén direktörerna E. M. Ekström, John O. Larson och J. Christianson samt till suppleant disponenten H. Rosander.

Till sakkunniga värderingsmän kallades herrar Arvid Ahrnborg, W. Törnell, Otto Lindeberg och N. Andersson. Dessa upprättade värderingsinstrument, som tillställdes respektive bryggeriers styrelser för yttrande.

Beträffande Finlands bryggeri slutade värderingsinstrumentet på ett sammanlagt belopp av 358,403 kronor. Under förutsättning av en för bolaget tillfredsställande uppskattning av bryggeriets affärsvärde ville styrelsen för sin del icke mot de åsatta värdena göra andra erinringar än att

tomtvärdena upptagits för låga i jämförelse med de priser, som likvärdiga tomter i staden betingade, att fasta och lösa inventarier borde anses äga ett till omkring 14,000 kronor beräknat högre värde och att bolaget för tomten nr 257 icke kunde åtnöjas med mindre köpeskilling än den av bolaget självt utgivna. I enlighet med denna styrelsens uppfattning skulle värderingssumman ökas med 51,000 kronor.

När yttrandena inkommit, visade sig, att intresse för sammanslutningen ingalunda saknades men att det icke var nog starkt för ett omedelbart avgörande. Redan från början hade de fem Malmöbryggerierna och Trelleborgs bryggeri ställt sig avvisande. Det beslöts därför, att kommittén skulle bibehållas vid sitt uppdrag och efter omständigheterna handla på sätt, som för frågans lösning syntes den lämpligt.

Ärendet fick sedan vila, tills direktör Ekström å kommitténs vägnar utlyste ett möte i Malmö den 29 mars 1913. Kommittén, i vilken direktören P. Hultman nu efterträtt dir. J. Christianson som medlem, hade ingivit skriftlig berättelse, och häradshövding Louis Ljungberg hade efter anmodan av kommitterade avgivit betänkande i ämnet med förslag till ekonomisk plan. Man beslöt, att betänkandet i avskrift skulle tillställas de i ärendet intresserade bryggerierna, som före den 25 april hade att avgiva yttrande över förslaget.

För Finlands bryggeri innebar detta, att ett tilltänkt trustbolag skulle övertaga samtliga tillgångar utom kontanter och fordringar samt därför, jämte skyldighet att gälda alla skulder, erlægga i inlösen för varje aktie 175 kronor att täckas medelst kontanter till 75 kronor samt i övrigt med aktie å 100 kronor i det nya bolaget. Styrelsen fann förslaget i stort sett kunna godtagas såsom grundval för den beramade sammanslutningen men ansåg, att grunderna för de särskilda bryggeriernas bokslut borde genom lämplig expert noggrant undersökas för ernående av likformigt bedömande.

I allmänhet mottogs häradshövding Ljungbergs förslag välvilligt, och grunderna godkändes under vissa förbehåll. Hallandsbryggerierna och Lunds bryggeri hade dock tillkännagivit, att dessa definitivt avstode från att upptagas i sammanslutningen. På grund av de gjorda invändningarna reviderade häradshövding Ljungberg sitt förslag, och det behandlades ånyo på möte i Eslöv den 11 juni 1913.

Världskrigets utbrott föranledde en paus i förhandlingarna. När dessa omsider återupptogs, hade en av planens mest verksamma förkämpar skattat åt förgängelsen. Direktören Ehrnfrid Magnus Ekström avled den 25 oktober 1914.

Under ledning av häradshövding Louis Ljungberg samlades i slutet av år 1918 representanter för skattepliktiga bryggerierna i Landskrona, Hälsingborg, Ängelholm, Klippan, Kris-

tianstad, Karpalund och Eslöv till möte, varvid äntligen ett resultat nåddes. Stiftelseurkund hade upprättats för ett bolag, som med minimiaktiekapital av 3,000,000 kronor och maximum 9,000,000 kronor avsåg att från och med den 1 september 1918 övertaga nämnda bryggeriers samtliga tillgångar med undantag av rena kapitaltillgångar ävensom ansvarighet för bryggeriernas skulder och övriga förbindelser. Likvid skulle ske sålunda, att för aktierna i förutvarande bolagen inom nominella värdet erhöles preferensaktier, löpande med 7 % utdelning, till motsvarande belopp och för gamla aktiernas överskjutande värde stamaktier i nya bolaget i enlighet med upprättad värderingslängd. Det nya bolaget skulle starta med ett aktiekapital av 3,900,000 kronor, därav preferensaktier för 2,400,000 kronor, vilket aktiekapital med undantag för cirka 70,000 kronor uppvägdes av värdet av de övertagna bryggeriernas behållna tillgångar, inclusive goodwill.

För Finlands Bryggeriaktiebolag innebar transaktionen, att bolagets aktier, åsatta ett värde av 200 %, skulle gäldas till 100 % med preferensaktier, till 65 % med stamaktier och till 35 % med egna kontanta kapitaltillgångar, som utgjordes av depositionsbevis, obligationer och på reverskonto förda fordringar till ett sammanlagt värde av 129,500 kronor. Köpeskillingen, motsvarande 165 % av aktiernas nominella värde, uppgick till 594,000 kronor, som skulle erläggas med aktier i det nybildade bolaget, därav preferensaktier för 360,000 kronor och stamaktier för 234,000 kronor. I avtalet ingick skyldighet att övertaga bolagets alla förbindelser och bibehålla alla dess befattningshavare med minst samma avlöning, i den mån de icke på grund av ålder eller sjukdom borde pensioneras.

Styrelsen för Finlands bryggeri beslöt vid sammanträde den 7 november 1918 att för sin del godkänna den uppgjorda sammanslutningsplanen, då inlösningssumman för de övriga ifrågavarande bryggerierna icke kunde anses oskäligen och den upprättade vinstkalkylen syntes vara försiktigt hållen, samt att med tillstyrkande förelägga bolagsmännen planen å extra bolagsstämma den 26 november, då beslut även borde fattas om bolagets trädande i likvidation.

Stämman beslöt enhälligt bifall till styrelsens framställning.

Vid ordinarie bolagsstämma den 7 oktober följande år bekräftades det å extra bolagsstämman fattade beslutet om bolagets trädande i likvidation. Till verkställare därav utsågs hovrättssekreteraren Louis Ljungberg med apotekaren Carl Arhén som suppleant.

Den till stämman avgivna berättelsen innehöll förutom en rekapitulation av försäljningsvillkoren redogörelse för styrelsens förvaltning av de från försäljningen undantagna kon-

tanta tillgångarna. Inkomsterna under året bestodo väsentligen av ränteavkastning och utgifterna av arvoden. Behållningen utgjorde 4,724: 66 kronor. Styrelsen hemställde, att detta belopp, utökat med 1,300 kronor från kapitalkontot, måtte utdelas till bolagets förutvarande tjänstemän och arbetare såsom gratifikationer. Detta blev även stämmans beslut, och medlen fördelades på 20 personer i belopp från 1,000 ned till 74: 66 kronor. Slutligen innehöll berättelsen förslag till vissa direktiv för likvidationen.

Styrelsen ansåg sig därmed ha lämnat slutredovisning. Den hade för sista gången undertecknat en handling i egenkap av företrädare för Finlands Bryggeri Aktiebolag.

Utsäändad den 12 Septemur 1919

Aktiebolaget Skånebryggerier.

(Finlands Bryggeri (1918—1939).)

Finlands bryggeris verksamhet hade alltså länkats in i ett större sammanhang, och dess öden ha sedan dess i sista hand letts från Hälsingborg. Den nybildade koncernens namn blev *Aktiebolaget Skånebryggerier*. Konstituerande stämma hölls i Hälsingborg den 21 december 1918.

Den första styrelsens ordinarie ledamöter blevo häradshövding Louis Ljungberg, Kristianstad, konsul Ivar Aspegrén och direktör Oscar Löfwall, Hälsingborg, direktör Tage G. Åkesson, Klippan, fabrikör Carl Krönlein, Landskrona, disponent H. Rosander, Ängelholm och konsul Carl G. Johnson, Hälsingborg. Till suppleanter utsågos apotekare C. J. Arhén, Kristianstad, bankdirektör Ph. de Fine Licht och konsul Robert Ljunggren, Hälsingborg, samt disponent W. Kjellman, Karpalund.

Till ordförande i styrelsen valdes enhälligt häradshövding Louis Ljungberg och till vice ordförande fabrikör Carl Krönlein. Till verkställande direktör utsågs enhälligt konsul Ivar Aspegrén samt till vice verkställande och teknisk direktör direktören Oscar Löfwall.

I enlighet med anslutningsvillkoren behöllo de olika bryggerierna förutvarande firmanamn och skulle tills vidare skötas som förut med samma chefer och personal, alla med samma avlöning. Vid Finlands bryggeri kvarstod apotekare C. Arhén i egenskap av disponent.

En rationalisering av driften vid bolagets bryggerier genomfördes successivt, överflödiga nederlag indrogos, och hotellinnehaven blevo så småningom avvecklade. Å andra sidan vidtogos åtgärder för utvidgning och modernisering, där så krävdes. I juni 1919 ingicks köpeavtal med apotekare Arhén om övertagande av Aktiebolaget Kristianstads vattenfabrik, vars tillverkningar skulle överföras till Finlands bryggeri. Kontrollant vid vattentillverkningen var apotekaren Reinhold Sahlberg, vilken kvarstod som sakkunnig ledare för fabrikationen av medicinvatten till den 1 januari 1932, då denna gren av tillverkningen nedlades. En plan för ökning av lokalutrymmet vid bryggeriet, särskilt i fråga om de otidsenliga sköljnings- och tappningslokalerna, hade redan 1917 behandlats av förra styrelsen. Nu upptogs frågan ånyo vid styrelsesammanträde den 10 oktober 1919, varvid beslöts att i omedelbar fortsättning av befintliga lagerkällarebyggnaden låta uppföra en tillbyggnad för en beräknad kostnad av omkring 70,000 kronor. När den år 1920 stod färdig, hade bryggeriet fått en anläggning, fullt i jämnhöjd med tidens fordringar. Nybyggnaden, som upptog ett område av omkring 400 kvadratmeter, var ett tvåvåningshus med vindsvåning. På nedre botten voro inrymda sköljnings- och tappningslokaler för maltdrycker, mineralvatten och läskedrycker. Andra våningen upptogs av laboratorier, förrådsrum och cisternrum samt personalrum, såsom avklädningsrum, torkrum för kläder, matrum och badrum. Dessa anordningar för personalens hygien och trevnad voro så förträffliga, att de väckte yrkesinspektionens särskilda uppmärksamhet. I vindsvåningen hade placerats apparater för destillering av vatten, beredning av salt- och sockerlösningar samt inretts förvaringsrum för salter, socker, glas mm.

Nya maskiner installerades för sköljning och tappning, därav två s. k. kolonner för maltdryckerna, varvid tomglasens påfyllning, torkning och etikettering kunde följas.

Vattenavdelningen fick en hydroforanläggning, på den tiden en nyhet, för effektiv och hygienisk vattenfördelning från brunnen och sinnrika apparater till förmedling av de läkande eller läskande tillsatser, som anges av etiketterna på fabriken's mångskiftande tillverkningar. Av hälsovatten tillverkades de vanliga Emser, Karlsbader, Vichy-Grandgrille och de mera speciella Contrexéville och Wildunger, av läskedrycker Vichy, Apollinaris, Sodavatten, Champagnesockerdricka, Äppelcider, Citron- och Hallonlimonad, Guldus och Pommac.

I sitt nya skick hade bryggeriet en prestationsförmåga av omkring 25,000 flaskor öl om dagen, och vattenfabriken kunde leverera omkring 10,000 flaskor vatten och limonader.

År 1920 uppstod eldsvåda i mälteriavdelningen, varvid köllan nedbrann. Den blev i moderniserad form återuppbyggd.

Under de följande åren krävdes ej några större lokalförändringar. Nödiga ändringar samt nyanskaffningar av inventarier fortsatte dock. Pannrummet ändrades år 1924, och nytt kylskepp anlades år 1925. Jäskällare med sju nya jäskar av aluminium iordningställdes år 1926, och enligt styrelsens beslut den 6 november samma år skulle till Finlands bryggeri inköpas en sköljningsmaskin från firman Hans Sommer med en kapacitet av 3,500 buteljer pr timme. Även en tappningskolonn uppsattes. Åren 1926 och 1928 inlades i lagerkällaren glasemaljerade tanks, och 1931 i en annan källare 15 tanks av

Siste bryggarhästen Bläsen och kusken Johan Eriksson 1937.

aluminium från Svenska Metallverken. En etiketteringsmaskin "Prima" inköptes år 1927, då bryggeriet övergick från etikettering för hand till maskinetikettering. Dessutom anskaffades åter nya skölj-, tapp- och komplettkorkmaskiner från Jensen & Christensen i Köpenhamn.

Nytt borrhål för vatten upptogs å nordvästra hörnet av tomten.

För öldistributionen såväl i stad som på landsbygd var hästskjutsen från början det enda fortskaffningsmedlet. Efter järnvägarnas tillkomst underlättades transporten på längre sträckor, men hästen förblev utan konkurrens vid kringföringen i kristianstadstrakten ända till år 1920, då bryggeriets första lastautomobil, en Dürkopp, inregistrerades under nr L 335. Senare på året tillkom en andra lastbil under nr L 692. År 1917 hade bryggeriet 14 hästar, tjugo år senare

vandrade en höstdag den sista bryggarhästen, den 18-årige Bläsen, till slakteriet. Under de 11 år han varit med hade

Bryggeriets bilpark 1939.

han dragit ut ungefär sju miljoner flaskor öl, vatten och läskedrycker till stad och landsbygd.

Stall och vagnslider ombyggdes till garage, men automobilparken ökades och en tillbyggnad av garaget måste uppföras. För närvarande (år 1939) äger bryggeriet en bilpark av åtta bilar.

Apotekaren Carl Arhén, som på sin 70-årsdag den 13 maj 1927 till en understödsfond åt arbetarna vid Finlands bryggeri skänkt 5,000 kronor att förvaltas av styrelsen, ansåg sig böra träda tillbaka efter sin långa, för bryggeriets utveckling och goda anseende så betydelsefulla verksamhet och avgick som disponent från den 1 oktober 1929. Styrelsen beslöt till protokollet anteckna bolagets och styrelsens tack till apotekare Arhén för det samvetsgranna arbete och stora intresse han såsom disponent vid Finlands bryggeri nedlagt för bolaget. — Han avled den 4 mars 1936.

Disponenten Einar de Fine Licht blev Arhéns efterträdare i befattningen.

Nästa år frånträdde även häradshövding Louis Ljungberg sina förtroendeposter hos bolaget. Under uttalande av sitt tack för åtnjutet förtroende undanbad han sig i skrivelse till bolagsstämman den 12 november 1930 återval till ledamot av styrelsen. Till protokollet antecknades bolagets stora tacksamhet till häradshövding Ljungberg för dennes värdefulla insats och fruktbärande arbete vid bolagets bildande och dess dittillsvarande verksamhet.

Efter en i allmänna och enskilda värv rikt gagnande livsgärning kunde han draga sig tillbaka och njuta ett välförtjänt otium cum dignitate. Han avled den 27 augusti 1934.

Till styrelsens ordförande valdes generalkonsul Carl G. Johnson, Hälsingborg, som avled 1936 och efterträddes av landshövding Johan Nilsson i Kristianstad.

På 1930-talet har bryggeriets lokaler och tekniska utrustning undergått betydande förändring och modernisering. Till en början företogs om- och tillbyggnad av kontorslokalerna.

Ny å n g c e n t r a l uppfördes år 1932. Den befintliga ångpanneanläggningen bestod av tvenne tubulära undereldningspannor, av vilka endast den större användes vid normal drift. Denna kunde emellertid ej alstra hela den erforderliga ångmängden, beroende på skorstenens otillfredsställande dimensioner och dragförmåga. Då pannorna hade en ansevärd ålder, utbyttes de mot en ny undereldad tubpanna med större eldyta. Detta gjorde en ny skorsten oundviklig. Den uppfördes till en höjd av 30 meter över fundamentet och med 800 millimeters toppdiameter av Hälsingborgs Ångtegelbruks skorstenstegel. Ett tredje moment i ångcentralens omdaning blev en nödvändig utökning och ombyggnad av ångpannehuset. Entreprenörer voro för ångpannan Hvilans Mek. Verkstads A.-B., Kristianstad, för ångpanneskorstenen byggmästaren Otto Ellerström, Malmö, samt för uppförande av ångpannehuset och inmurning av pannan Byggnadsfirman Bröderna Persson, Kristianstad. Samtliga anläggningar utfördes under medverkan av Södra Sveriges Ångpanneförening i Malmö.

Nytt komplett bryggverk för 115 hl. utslag inmonterades i början av år 1937 av firman Christian Berner, Göteborg, och omfattande inre och yttre reparationer företogs i hela etablissemanget enligt ritningar av arkitekten Leon Nilsson, Ignaberga.

Ny elektrisk central inlades och togs i bruk sommaren 1937. I samband med ombyggnad av maskinrum och bryggghus företogs nämligen ändring och komplettering av bryggeriets elektriska starkströmsinstallationer. Kontrollen flyttades från transformatorrummet i andra våningen till maskinrummet, för vilket ändamål ny instrumentering i maskinrummet anordnades. Anläggningen levererades och utfördes av civilingenjör Sture Swenson i Hälsingborg enligt program, som uppgjorts av Södra Sveriges Ångpanneförening.

T a p p n i n g e n moderniserades år 1938 i sin helhet genom inmontering av helautomatisk kombinerad blöt- och spolmaskin med en kapacitet av 4,200 flaskor pr timme, en tvättningsmaskin och torkapparat för öllådor, en helautomatisk flasktillslutningsmaskin Alka för kapsylering samt en dubbelverkande etiketteringsmaskin "Svenske". Därigenom erhöles beträffande flaskrengöringen en maskin med allra högsta verkningsgrad och rengöringsförmåga. Flaskorna få

först en förspolning med varmvatten, innan de gå in i sköljmaskinen, samt blötas därefter grundligt under en längre tid i sodalut av 50—55 grader C. De erhålla därefter 11 invändiga spolningar med sodalut och vatten av olika temperaturer och spolas samtidigt utvändigt. På sin väg genom maskinen mötas flaskorna av absolut sterila lutar och absolut rent vatten, varför rengöringen måste bli fullt effektiv och lämna full trygghet i hygieniskt avseende.

Man torde ha funnit av alla här lämnade uppgifter om de nyanskaffningar av inventarier, som gång efter annan gjorts under årens lopp, att en industrimaskins livslängd inte är särdeles lång. Maskineriet måste förnyas, inte alltid på grund av förslitning men vanligen på grund av förbättringar eller nyuppfinningar av arbetsbesparande maskiner, framtvingade av nödvändigheten att rationalisera driften.

Bryggeriets produkter ha vunnit allmänhetens gillande och förtroende, och tillverkningens utvecklingslinje har varit i ständigt stigande.

Nuvarande tillverkningar utgöras av pilsner klass II samt av läskedrycker Vichy, Apollinaris och de flesta i handeln förekommande klara och grumliga limonader.

På Kristianstadsutställningen innevarande år har bryggeriet anordnat läskedrycksbarer och en originell ölservering,

”Värdshuset Stora Tunnan”, som tilldragit sig stor uppmärksamhet.

Att Finlands Bryggeri haft förmånen av en ledning, som förstått tidens krav och icke tvekat att tillgodose dem såväl till bryggeriets som allmänhetens båtnad, torde ha framgått av denna skildring. Lokaler och maskinell utrustning ha oav-låtligen och allsidigt fått följa utvecklingens snabba takt. Det har varit tradition, att Finlands Bryggeri på bästa sätt och på alla punkter skall stå rustat att fylla den dubbla uppgif-ten: framställning av förstklassiga produkter under rationell ekonomisk drift. Med föresatsen att fullfölja denna tradition går Finlands Bryggeri in i sitt andra sekel.

SLUT

HUR MAN FÅR BORT EN SJÄLVHÄFTANDE ETIKETT FRÅN FLASKAN

Metod 1 - Värm ugnen (i spisen) till 200° och placera flaskan i ugnen. Lagg märke till att flaskan måste vara tom när man använder denna metod. Låt flaskan vara i ugnen 5 - 10 minuter. Ta försiktigt ut flaskan ur ugnen och tänk därvid på att flaskan är mycket het och att det är mycket lätt att bränna sig om man inte är försiktig.

För in en vass kniv eller ett yrkesrakblad under etikettens ena hörn och dra försiktigt av etiketten från flaskan. Lagg därefter etiketten på ett slätt papper och släta samtidigt ut den eller placera den på samma sätt direkt där du tänker förvara den. Har du placerat etiketten på ett papper får du därefter klippa eller skära papperet runt etiketten innan du placerar den på dess slutliga förvaringsplats.

Metod 2 - Placera flaskan i en mikrovågsugn. Flaskan måste nu vara fylld med vatten, annars kan ugnen bli förstörd. Återigen gäller att 10 minuter (vid full effekt?) borde räcka, varefter etiketten avlägsnas från flaskan på samma sätt som i metod 1.

TÄNK PÅ att båda metoderna innebär fara. Om du skall försöka någon av dem bör du vidta alla tänkbara försiktighetsåtgärder. Det är också tillrådligt att inhämta samtycke från din fru/man, sambo, mor eller den person som äger eller vanligtvis använder ugnen. Slutligen, lycka till, och bli inte avskräckt om metoderna inte fungerar första gången. Övning ger färdighet.

Ovanstående har jag hämtat från Newsletter issue 6/1993 från The Labologist Society. Självt föreslår jag att en varmluftspistol används. Efter bara några minuters uppvärmning med en sådan har jag lätt fått av både Sofiero Mörk Gulds 33 cl-etikett och den senaste versionen av etiketten för Spendrups Old Gold.

"Scoop" för Bryggeriklubben

Besökte två anrika bryggerier samma dag

Ett genuint intresse för bryggerier och allt som omger dem förenar klubbens medlemmar. Ett par gånger om året samlas de för att byta glas, etiketter, litteratur och reklammaterial. Bytarmötet är alltid förenat med bryggeribesök.

Det handlar om Bryggeriklubben — en ideell sammanslutning av samlarentusiaster. I helgen kom de till Laholm för att byta grejor och göra besök på anrika Sofiero och Thimsfors bryggeri utanför Markaryd.

— Att få besöka två gammaldags bryggerier som Sofiero och Thimsfors på en och samma dag är ett "scoop" för oss. Besöken knyter ihop nutiden med det som varit och som finns i våra samlingar, säger Sören Borgström, ordförande i Bryggeriklubben.

Medlemmarna samlar på öletiketter på ungefär samma sätt som filatelister samlar frimärken. Genom att följa etiketternas utveckling får samlarentusiasten en bild av bryggerinäringens historia. Det är en resa i tid och rum.

Sekelskiftet

De första industriella bryggerierna startades för ungefär 150 år sedan i Bayern och några årtionden senare dök de första upp i Sverige. Sin kulmen nådde bryggerinäringen kring sekelskiftet då det fanns minst ett bryggeri på varje ort i Sverige och över 300 ölbryggerier.

Med åren har antalet bryggerier minskat i antal och de som fortsatt leva kvar har blivit allt större. Det är ett fåtal småbryggerier som klarat av att konkurrera med de stora bryggerijättarna. Sofiero har lyckats.

Entusiasterna i Bryggeriklubben besitter en stor kunskap om bryggeriernas historia. Flera har själva ett förflutet i branschen.

Hantverksmässig brygd. Martin Lunderoth på Sofiero visade Sören Borgström och de andra i Bryggeriklubben Sveriges minsta bryggeri.

De är samlare av stora mått. Ovanliga öletiketter från gamla nedlagda bryggerier rörer allra störst intresse.

Att byta — drivkraften

— De första etiketterna kom på 1870-talet. Litografiskt var de små konstverk. Ofta är gamla etiketter mycket svåra att få tag i. Det som driver de flesta att bli medlemmar i klubben är möj-

ligheten att byta rariteter med varandra.

— Själv brukar jag säga att jag är född samlare och äventyrare. Jag är kulturellt, historiskt och geografiskt intresserad. I bryggeriklubben tillgodoses samtliga intressen, säger Sören Borgström.

Från hela Norden

Bryggeriklubben bildades 1982 av ett 30-tal samlare som alla kände till varandra

sedan tidigare. Med åren har medlemsantalet växt till ett 50-tal aktiva och ca 25 stödjande medlemmar.

Klubben har medlemmar från samtliga nordiska länder.

— Bryggerierna stöder föreningen ekonomiskt. I gengäld försöker vi hjälpa dem att leta fram gamla etiketter och glas som ej längre finns kvar.

— Medlemmarna väljs in i klubben. I princip kan alla

som har ett genuint intresse för bryggerier bli invalda.

— Just nu sveper en nostalgivåg över landet. Gamla öl sorter och etiketter tas fram på nytt vilket vi från Bryggeriklubben tycker är särskilt kul, säger Sören.

Helgens besök i Laholm blev det andra i raden för klubben. Sist det begav sig var i samband med Sofieros 100-årsjubileum 1988.

HELEN FREI.

DELTAGARFÖRTECKNING LÖRDAGEN DEN 4 JUNI 1994

Hallandsposten 94.06.06

Per Berggren
Patrik Berglund
Hans Billquist
Sören Borgström
Erik Brorsen
Lis Brorsen
Claes Göran Camitz
Karin Claesson
Tage Claesson
Sören Clavebring

Niels Gravesen
Ove Grip
Björn Harnby
Helge Hoff
René Jensen
Claes Göran Jönsson
Kjell Kvick
Sven Lagerqvist
Niels Erik Larsen
Charlotta Larsson

Bent Lassen
Uno Lillevars
Christer Lööv
Ole B. Olsen
Knud Rasmussen
Fru Rasmussen
Per Söderberg
Torbj. Söderberg
Henrik Unnebrant

Föreningen som tycker öl är det bästa som finns

LAHOLM

Öl är toppen. Och minst lika fint att dricka som vin. Det tycker medlemmarna i Bryggeriklubben som är en rikstäckande förening för samlare och bryggerintresserade. I helgen besökte de Sofferos bryggeri i Laholm.

Medlemmarnas intresse ligger förstås inte enbart i att dricka öl. Det finns faktiskt de som aldrig smakar en droppe.

– För oss är allt som har med ölbryggning att göra intressant. Vi samlar på allt, säger Sören Borgström som är ordförande i Bryggeriklubben.

Samlingarna är privata. Ett par gånger om året träffas de, gör studiebesök på bryggerier och talar om sina samlade objekt.

Ölfförsäljningen i Sverige ökar och det är framförallt ungdomar som svarar för ökningen.

Det är de unga som styr ölkulturen.

Om ett nytt öl framställs och döms ut av ungdomarna kan bryggeriet lägga ned produktio-

nen av det menar Bryggeriklubben

Gott betyg till Sofferos starköl

Det var med stort intresse som medlemmarna vandrade runt på Sofferobryggeriet under guidning av bryggerimästare Martin Lunderot. Att vara Sveriges minsta bryggeri och också det

– *Till mat passar lättöl bra. Men på fredagskvällen ska ölen vara stark, tycker Sören Borgström, ordförande i Bryggeriklubben och tar en klunk av det sofferobryggda ölet.*

enda som framställer öl på ett gammaldags sätt i gasvärmde pannor är ingen nackdel.

– Starkölet är fantastiskt gott. Runt, fylligt och ger god efter-smak. Vörtpannan ger ölet en röksmak som skapar fylleheten, bedömer Sören Borgström efter att ha provsmakat.

Imponerade av Thimsfors bryggeri

Bryggeriklubben är en stor tillgång för bryggerinäringen. Ingen av dem är själva bryggare. Men däremot har flera eller har haft anställningar på bryggeriet.

– Vi finns till därför att det är så kul med ölens historia, vi är lite nostalgiska och älskar att samla. Också på etiketter, säger Sören Borgström och berättar om etikettavlingen. Vinnare är bryggeriet som har den tjustigaste etiketten.

Bryggeriklubben hälsade också på hos nye bryggerimästaren i Markaryd, Sven-Olle Svensson, Thimsfors.

– Imponerade, tyckte de om det nystartade bryggeriet.

ANN-CATRINE NORLING

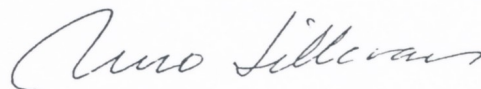
Bryggerimästaren på Sofiero, Martin Lunderot, guidade Bryggeriklubbens medlemmar runt i landets minsta bryggeri. Här ses några ur sällskapet vid vörtpannan. Foto: Ann-Catrine Norling

STYRELSEMÖTE BRYGGERTKLUBBEN 930604 Parkgårdens Vandrarhem Laholm.
Efter besök hos Thimsfors Bryggeri AB samt Sofiero Bryggeri AB.

Närvarande: Sören Borgström ordf. Björn Harnby kassör, Ove Grip
ledamot, Helge Hoff ledamot, Uno Lillevars sekr.

- § 1. Mötet öppnades ordf. hälsade de närvarande välkomna.
- § 2. Förslag till dagordning godkändes.
- § 3. Kallelsen till mötet godkändes.
- § 4. Till ordf. för mötet valdes Sören Borgström.
Till sekr. för mötet valdes Uno Lillevars.
Att justera mötesprotokollet valdes ovan nämnda.
- § 5. Klubben har sedan årsmötet fått ytterligare 3 nya medlemmar,
3 medlemmar har ej betalat medlemsavgiften ännu, Björn skall
stöta på.
Nyorganiserad Bryggeriförening ger oss denna gång 10.000:- vi
får då kopiera vårt medlemsblad på egen bekostnad.
- § 6. I klubbens kassa finns idag 20.870:-.
Under denna punkt ifrågasatte Ove Grip varför klubben står utan
revisor, och redogjorde för nödvändigheten av att ha det.
Till årsmötet skall revisor väljas.
- § 7. Livlig diskussion ang. klubbens eget Öl-glas, provet ansågs
för likt ett vinglas, nytt förslag tages fram av Sören.
- § 8. Kommande möte, tillika årsmöte skall hållas i september 94
i samband med besök hos Banco Bryggeri i Skruv.
Helge Hoff skall undersöka möjligheten att besöka ett eller
flera Norska Bryggerier, föreslagna är Borgs, AASS, Mickro -
bryggeriet i Oslo - Oslo Bryggerikompani.
- § 9. Dagens träff summerades, alla i styrelsen tyckte det var
mycket fina besök och trevligt bemötande från de båda
bryggerierna : Thimsfors Bryggeri AB och Sofiero Bryggeri AB där
båda bjöd på mat och gott Öl därtill.
- § 10. Under övrigt, tog undertecknad upp tilldelningen av etiketter
som tidigare diskuterats, det beslutades att styrelsemedlemmar
som ett tack för styrelsearbetet kan om de begär få 10 st av
varje etikett i mån av tillgång.
Helge Hoff tycker att en annan ordning för styrelsemötena skall
införas så att de inte som nu inskränker på bytesmötet.
Möjligen får styrelsemötet ske före besök.
- § 11. Tommelilla Bryggeri AB " Kent Persson" satsar vidare på
svagdricka, investerar i ny utrustning.
Sören Borgström har vid besök frågat följande Bryggerier om dom
kan tänka sig att bli stödjande medlemmar: Borgs Bryggeri i
Sarpsburg Norge, Zeunerts i Solefteå samt Ramlösa.
Tommelilla Bryggeri AB har inbjudit oss att besöka bryggeriet.
- § 12. Mötet avslutades.

Justeras: Sören Borgström.

Uno Lillevars. Sekr.

ÄNDRINGAR I MEDLEMSREGISTRET

NYTT NAMN:

Medlem nr 36. heter numera Falcon Bryggerier AB

ADRESSÄNDRINGAR:

- 09. Klas-Henrik Bergström, Lindesv. 2, 820 76 Jättendal
- 60. Birger Öquist, Mogav. 16 C, 777 33 Smedjebacken
- 64. Mikko Hovi, Kylikäinunjatu 2, FIN-20780 Kaarina, Finland
- 65. Seppo Bonsdorf, Petaksientie 8, FIN-02700 Kauniainen, Finland
- 68. AMRI Oy, Ristipellontie 4, FIN-00390 Helsinki, Finland
- 69. Tilgmann Oy AB, PL 25, FIN-02271 Espoo, Finland

UPPHÖRT MEDLEMSSKAP

- 73. Kent Pettersson

NYA MEDLEMMAR:

- 97. Sören Clavebring, Isgrenav. 12, 740 22 Bälinge
Samlarområden: Öldetaljer såsom glas, skyltar, öppnare,
askfat, flaskor, serveringsbrickor m.m., öletiketter
från stockholmsbryggerier samt öl- och läsketiketter från
upplandsbryggerier
- 98. AB Ramlösa Hälsobrunn, Box 15023, 250 15 Helsingborg
Stödjande medlem
- 100. Zeunert AB, Storg. 99, 881 40 Sollefteå. Stödjande medlem.

Besök på Banco Bryggerier, årsmöte m.m.

Den 24 september 1994 samlades 32 samlade medlemmar, inbjudna samlare och familjemedlemmar i den lilla orten Skruv i södra Småland. Först skulle Banco Bryggerier besökas. På gårdsplanen möttes vi av platschefen

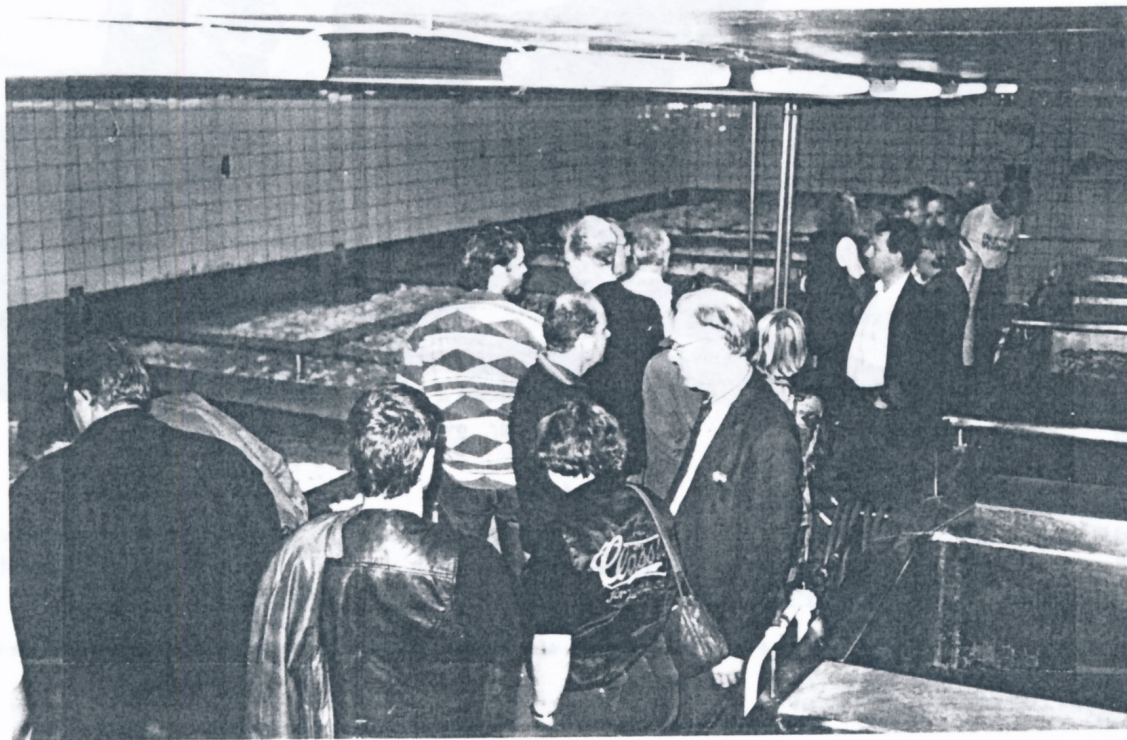
Lennart Pettersson, som i det vackra väderet berättade om bryggeriets historia och de nuvarande förhållandena. Bryggeriet är ganska litet och satsar på kvalitet - inte kvantitet.

Lennart Pettersson hälsar deltagarna välkomna

Allt öl jäses i öppna kar. Bryggeriets största produkt är Fagerhult klass III. Förutom egna produkter säljer bryggeriet även importerat öl, nämligen öl från Borgs Bryggerier i Norge. Med det senare bryggeriet har man ett nära samarbete. Mellanölsförbudet hade varit mycket kännbart för Banco Bryggerier (som för alla andra svenska bryggerier). Det fanns stor risk för en kraftig höjning av skatten på folköl. En sådan höjning kunde medföra stora problem för bryggeriet.

Efter en rundvandring i bryggeriet, som gav de besökande en hel del av värde, både bokstavigt i form av ölflaskor, burkar, kapsyler och fatetiketter, och bildligt, samlades vi i ett stort

Allt Banco-öl jäses i öppna kar

sammanträdesrum. Där bjöds vi på öl och smörgås under trevlig samvaro. Vi fick också massor av etiketter och fick tillfälle att

köpa T-shirts med Fagerhult på. Naturligtvis fick vi också öl att

Lennart Petterson tackas av Sören

ta med. Till Lennart Pettersson överlämnades standar och andra gåvor från såväl Bryggeriklubben som Fort. Ett stort tack till Lennart Pettersson för det trevliga besöket.

Efter bryggeribesöket intog vi lunch på (sambäl-lets enda?) matservering, varefter vi körde till Ljuder (varifrån Vilhelm Mobergs utvandrare kom) och det trevliga vandrarhemmet där. Sören delade där ut gåvor i form av glas och öl från så gott som samtliga andra svenska bryggerier. Ett stort tack för detta till berörda bryggerier.

Därefter kom årsmötet, som avslöpte utan problem. Det som

diskuterades mest var frågan om Bryggeriklubben skall ha någon revisor. Årsmötet beslutade att stadgarna skall ändras på så sätt, att en revisor skall finnas. En stadgeändring måste dock tas på två årsmöten för att bli gällande, varför frågan kommer upp på nytt vid nästa årsmöte. Årsmötesprotokollet kommer i nästa medlemsblad.

Bytesmötet var givande...

Som vanligt avslutades det hela med bytesmötet. Det framgick med tydlighet att det var mycket givande för alla. Till sist ett stort tack till Sören för ytterligare ett lyckat arrangemang.

Deltagarförteckning Skruv - Ljuder

Per Bergren
Patrik Berglund
Hans Billquist
Lilja Bonsdorff
Seppo Bonsdorff
Sören Borgström
Erik Brorsen
Lis Brorsen
Claes-Göran Camitz
Sören Clavebring
Marie Forsberg

Thomas Forsberg
Niels Gravesen
Ove Grip
Björn Harnby
Mikko Hovi
Christer Idström
Gerd Johansson
Claes-Göran Jönsson
Eva Laisfelt
Rickard Laisfelt
Sven Lagerqvist

Erik Larsen
Charlotta Larsson
Uno Lillevars
Ole Olsen
Knud Rasmussen
Villy Rasmussen
Richard Sjöberg
Per Söderberg
Torbjörn Söderberg
Henrik Unnebrant

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR BRYGGERIKLUBBEN FÖR TIDEN DEN
18 SEPTEMBER 1993 - DEN 23 SEPTEMBER 1994

Klubben har under verksamhetsåret hållit två möten. Vid årsmötet i Stockholm deltog 19 medlemmar och 11 inbjudna. Vid träffen i Thimsfors och Laholm deltog 21 medlemmar och 8 inbjudna.

Styrelsen har under året hållit två sammanträden. Den har bestått av: Sören Borgström (ordf.), Uno Lillevars (sekr.), Björn Harnby (Kassör), Ove Grip (redaktör och övrig ledamot) och Helge Hoff (övrig ledamot).

Medlemmar. Under året har klubben tillförts sex nya medlemmar och tappat en. Medlemsantalet är nu 76.

Medlemsbladet har under året utkommit med fyra nummer. För att täcka kostnaderna för kopiering och utskick har klubben tacksamt erhållit 10 000 kr från Svenska Bryggareföreningen.

Årets etikett har utsetts för femte året i rad och vinnare blev denna gång Pripps med Julöl klass III.

Klubben har framfört önskemål till tre företag i branschen om att de skulle bli stödjande medlemmar. Med anledning av ändringar inom organisationen i Falken/Falcon AB kommer klubben att tappa två stödjare. Tack vare våra stödjare, framför allt Svenska Bryggareföreningen, kan vi bedriva en god verksamhet och ha en acceptabel ekonomi att täcka kostnaderna för vår verksamhet.

Styrelsen

ANNONS

Till salu

Inbundna årgångar - 1917, 1925, 1927, 1942, 1944, 1945, 1950, 1951 - och lösa månadsblad av Svenska Bryggareföreningens månadsblad resp. Svensk Bryggeritidskrift. 60 resp. 5 kr styck.

Diverse personaltidningar från Svenska Bryggerier. 5 - 10 kr styck.

Minnesböcker från Svenska Bryggareföreningen och svenska bryggerier samt diverse annan bryggerilitteratur. 50 - 100 kr styck.

Intresserade torde höra av sig per brev eller telefon till Sören.

Etikettsbrott

En brittisk medborgare dömdes nyligen till 18 månaders fängelse för att ha stulit öletiketter. Mannen är storsamlare av just öletiketter och berömd i samlarbranschen. Som sådan har han också fått tillgång till de brittiska nationalarkiven och lyckats stjåla åtråvärda etiketter därifrån. Domaren som utdömde straffet menade att man måste slå till hårt mot den här typen av stölder av för nationen viktiga kulturminnesmärken.

Snacka om etikettsbrott.

Go'morron!

KASSARAPPORT 93-09-16 - 94-09-20

=====

INKOMSTER:

Medlemsavgifter	:	9 600.00 kr
Ränta	:	466.80 kr
Bidrag från Sv.Bryggareför.	:	10 000.00 kr

		20 066.80 kr

UTGIFTER:

Föreg. verks.års underskott	:	7 477.20 kr
Tryckn/utskick medlemsblad	:	2 689.50 kr
Frimärken	:	1 172.50 kr
Ersättning styrelsearbete	:	4 917.00 kr
Inköp kuvert och dylikt	:	1 368.50 kr
Medlemsmöte i Finland	:	1 040.00 kr
Blomsteruppvaktningar	:	740.00 kr
Dekaler, märken och diplom	:	2 729.00 kr
Tryckning kuvert	:	775.00 kr
Gruppkort vandrarhem	:	300.00 kr
Avgifter post och bank	:	210.00 kr

		23 418.70 kr

Årets överskott : 4 125.30 kr

Summa tillgångar: 17 454.58 kr.

fördelat på; bank - 7 286.30 kr, kassa - 149.20 kr och
post-giro - 8 705.88 kr,

samt övrigt; frimärken - 103.20 kr, påsar - 350.00 kr och
kuvert - 860.00 kr.

MEDLEMSSITUATIONEN 94.09.20

Hedersmedlem : 1 st
 Samlande medlem : 50 st
 Stödjande medlem : 25 st

Summa : 76 st

FÖRDELAT NATIONSVIS enligt följande:

	Heders	Samlande	Stödjande	Summa
Sverige :	1	38	22	61
Norge :		5		5
Danmark :		4	1	5
Finland :		2	2	4
Island :		1		1

Summa : 1 50 25 76

till detta kommer 2 st familjemedlemmar; 1 svensk och 1 dansk.

Detta är en ökning med 5 medlemmar sedan förra årsmötet.
 Detta fördelas enligt följande:

- 4 samlande medlemmar har tillkommit, 1 har slutat.
- 2 stödjande medlemmar har tillkommit. (Svenska Bryggareföreningen och Ramlösa Hälsobrunn.

Danska skatter på svenskt öl

I Sverige är skatten på öl mycket hög. Ungefär hälften av priset är skatt. Inom EU finns länder med mycket lägre ölskatter. I Danmark är till exempel skatten på mellanöl bara en tredjedel av vad den är i Sverige.

Danmark har nyligen sänkt sina ölskatter. Vi kan ha lägre ölskatter i Sverige också. Det bestämmer vi själva.

I EU följer skatten alkoholstyrkan. Om vi blir medlemmar måste vi välja. Vi kan höja skatten på folköl eller sänka på starköl.

Om riksdagen väljer att höja skatten på folköl blir skatten tre gånger så hög som idag och priset fördubblas. Öl i Sverige blir betydligt dyrare än öl i andra länder. Är det vettigt?

Om riksdagen väljer att sänka skatten på starköl får vi möjlighet att ha samma priser på öl som i våra grannländer.

Du kan bestämma om vi ska ha samma ölskatter som i våra grannländer. Fråga politikerna vad de tycker!

Ska svenskarna behöva åka över sundet efter öl?

Sveriges bryggerier

Sveriges ölproducerande bryggerier är Appelloffiska Bryggeri AB, Banco Bryggerier i Skruv AB, Bryggeri AB Falken, Fors Nya Bryggeri AB, Källefalls Bryggeri AB, AB Pripps Bryggerier, Sofiero Bryggeri AB, Spendrups Bryggeri AB, Thimsfors Bryggeri AB, Zeunerts AB och AB Åbro Bryggeri.

I bryggerindustrin arbetar 5 600 människor. 3 700 av dem är sysselsatta med ölproduktion.